

بررسی نقش کنشگران و ابزارهای مدیریت شهری در یکپارچگی مدیریت کلانشهر تهران*

دکتر محمدمهدی عزیزی**، دکتر محمد ابوبی اردکان***، نسرين نوری****

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۳/۲۳

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۰/۵/۲۴

چکیده

یکپارچگی مدیریت شهری موضوعی است که از عوامل متعددی چون حکومت محلی، انواع تفرق‌های عملکردی و سیاسی موجود در عرصه شهری، نظام قدرت شهری و بازیگران آن نشأت می‌گیرد. مقاله حاضر با هدف شناسایی و رتبه‌بندی کنشگران و ابزارهای مدیریت یکپارچه شهری در کلانشهر تهران انجام گرفته است. به این منظور، ابتدا مفهوم شهر و مدیریت شهری و مدیریت یکپارچه شهری و ارتباط کنشگران مدیریت شهری با این مفاهیم بر مبنای پیشینه نظری مشخص گردید. سپس برای پاسخ دادن به سوال‌های اصلی تحقیق از رویکرد آمیخته استفاده می‌شود. در رویکرد آمیخته با بهره‌گیری از روش‌های موردپژوهی (کیفی) و پیمایش (کمی)، داده‌های مورد نیاز برای تحقیق گردآوری می‌گردد. در تحقیق حاضر داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده از متخصصان و مدیران حوزه مدیریت شهری با استفاده از آزمون کروسکال والیس تحلیل گردید. یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده مهمترین کنشگران در عرصه‌های مختلف مدیریت شهری تهران و اولویت بندی ابزارهای مدیریت شهری هستند.

واژه‌های کلیدی

مدیریت یکپارچه شهری، کنشگران مدیریت شهری، ابزارهای مدیریت شهری، کلانشهر تهران

*مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده سوم تحت عنوان: "بررسی نقش و تاثیر قوانین و مقررات بر یکپارچگی مدیریت شهری در کلانشهر تهران" می‌باشد که به راهنمایی نگارنده اول و مشاوره نگارنده دوم در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران به انجام رسیده است.

E-mail: mmazizi@ut.ac.ir

** استاد دانشکده شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

*** دانشیار دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران

**** کارشناسی ارشد مدیریت شهری، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران (مسئول مکاتبات)

E-mail: nasrinnouri@gmail.com

مقدمه

تلاش گردیده تا ابزارهای موثر بر یکپارچگی مدیریت شهر تهران شناسایی و اولویت بندی شود. از این رو سوالات اصلی و فرعی تحقیق به ترتیب زیر می باشد:

سوال اصلی ۱. کنشگران اصلی مدیریت و اداره امور شهر کدام هستند؟

سوال اصلی ۲. کدام یک از ابزارهای مدیریت شهری (سازمان و تشکیلات، قوانین و مقررات، منابع مالی، منابع انسانی)، در یکپارچگی مدیریت شهر موثرتر هستند؟

در ادامه تحقیق ابتدا به مرور پیشینه نظری پژوهش در زمینه مدیریت شهری و نقش مدیریت یکپارچه شهری پرداخته شده است. سپس چارچوب نظری و روش تحقیق ارائه می شود. در ادامه یافته های تحقیق مورد بررسی قرار خواهد گرفت و نهایتاً به نتیجه گیری و ارائه مهمترین پیشنهادات تحقیق پرداخته می شود.

مرور پیشینه تحقیق

شهر و مدیریت شهری

در طبقه بندی عمومی انواع سیستم ها، شهرها به عنوان یکی از سیستم های اقتصادی-اجتماعی، جزء پیچیده ترین سیستم ها به شمار می روند (Boulding, 1956). مدیریت بر سیستم های با پیچیدگی بالا، نیازمند رویکرد و برخورد سیستماتیک و شناسایی و هدایت عناصر مربوطه بر مبنای موازین و تحلیل های مبتنی بر این رویکرد است (کاظمیان، ۱۳۷۳، ۴۳). از جهت سلسله مراتب و مراحل تصمیم گیری، شهر با سایر سازمان ها تفاوت چندانی ندارد، اما آنچه موضع شهر را نسبت به سایر نهادها متمایز می کند، پیچیدگی، بزرگی و تعدد عوامل آن است (میرعابدینی، ۱۳۸۸، ۵۸).

شهر یک مجموعه زنده است و این مجموعه زنده باید به صورت یکپارچه اداره شود. امکان ندارد که به قسمتی از آن رسیدگی گردد و قسمت های دیگر رها شود. اگر قسمتی از شهر توسط یک مجموعه و قسمت های دیگر توسط مجموعه دیگری مجزا و مستقل از یکدیگر اداره شود، این شهر به زودی می میرد و از بین می رود. به اعتقاد مامفورد، شهر عبارتست از یک شبکه جغرافیایی، یک سازمان اقتصادی، یک فرایند صنعتی، صحنه ای برای کنش اجتماعی و نمادی زیباشناختی از وحدت جمعی (لطیفی، ۱۳۸۴، ۱۱). مدیریت شهری تلاشی است. برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی برای چیره شدن بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند و ایجاد شهرهای رقابتی تر، عادلانه تر و پایدارتر. مدیریت شهری مدرن عبارتست از فرایند ایجاد، اجرا، هماهنگی و ارزیابی استراتژی های یکپارچه به کمک مقامات شهری با در نظر گرفتن اهداف عملیاتی

طی چند دهه اخیر پیوندهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی درون شهرها با تغییرات اساسی روبرو بوده است. هم اکنون کلانشهرها به شدت رشد یافته اند و مسائل و مشکلات آنها هم از نظر تعداد و هم از نظر شدت افزایش پیدا کرده اند (Wood, 2006, 337). نلسون ویکستروم^۱ به سال ۲۰۰۲ و پاگانو^۲ به سال ۱۹۹۹ بیان نمودند که عمده ترین محدودیت حکومت کلانشهری، تعداد زیاد توافقات بین حکومتی شامل خدمات نگهداری سیستم ها به جای خدمات شیوه زندگی است که برای سلامت اقتصادی و اجتماعی نواحی کلانشهری مهم تر فرض می شوند. نگهداری سیستم ها شامل زیرساخت های کلانشهری است در حالی که مسائل سبک زندگی اغلب مربوط به دسترسی های اجتماعی و تعامل افراد در مدارس و محلات است (Wood, 2006, 340). در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و حتی در تعدادی از جوامع در حال توسعه، البته با شدت و شفافیت کمتر، امور محلی و مدیریت شهری یک رده حکومتی ویژه و نسبتاً مستقل در کل نظام حکومتی محسوب می شود. اما در ایران، سیستم مدیریت شهری و شهرداری، نه تنها به عنوان یک سطح و رده فضایی مستقل مدیریتی محسوب نمی شود، بلکه کاملاً وابسته و تحت نظارت دولت مرکزی و واحدهای تابعه آن قرار دارد. یکی از اهرم های اصلی در موفقیت اداره شهرها، هماهنگی میان سازمان های ذیربط است. به عبارت دیگر، تعدد سازمان ها و نهادهای اداره کننده شهر (کنشگران شهری) و اداره ی بخشی شهر بدون وجود هماهنگی، موجب سردرگمی و اتلاف منابع شهر و ناموفق بودن اداره آن است. در همین راستا، پیاده کردن مدیریت یکپارچه، از طریق ایجاد هماهنگی میان نهادهای مرتبط، راه حلی برای بهبود مدیریت شهر به حساب می آید.

کلانشهر تهران توسط ۲۵ سازمان دولتی و غیردولتی اداره می گردد که هر یک از این سازمان ها و نهادها، قوانین و مقررات خاص خود را دارند. با وجود رشد بی رویه و قارچ گونه کلانشهر تهران، به جرات می توان گفت سیستم مدیریتی حاکم بر این منطقه کلانشهری، رشد چندانی ننموده و حتی با افزایش نهادهای متولی این شهر، سطح خدمات ارائه شده تنزل نموده است. به بیانی بهتر، به نظر می رسد کلانشهر تهران، یک شهر تفکیک شده به تعدادی قلمرو است (تفرق سیاسی) که در هر قلمرو نیز نهادهای مختلفی مشغول به فعالیت در زمینه اداره امور شهر هستند (تفرق عملکردی) و این نهادها و سازمان ها هیچگونه برنامه ریزی، طرح و استراتژی واحدی به عنوان ابزار کار برای انجام وظایف و مسئولیت های خود ندارند. هدف از تحقیق حاضر شناسایی کنشگران اصلی مدیریت و اداره امور شهر تهران است. علاوه بر این

و محلی قابل تفکیک است که هر یک از این سطوح نهادهایی را در زیرمجموعه خود دارند.

۱. سطح کلان

۱.۱. وزارت کشور

۱.۲. وزارت مسکن و شهرسازی

۱.۳. شورای عالی شهرسازی و معماری

۲. سطح منطقه ای

۲.۱. استانداری

۳. سطح محلی

۳.۱. شهرداری

۳.۲. شورای اسلامی شهر

۳.۳. فرمانداری

۳.۴. شورای تامین شهرستان (سعیدینیا، ۱۳۷۹، ۶۳-۷۰).

براساس ماده ۱۳۷ قانون برنامه چهارم توسعه، دولت مکلف است، تشکیلات کلان دستگاه‌های اجرایی و وزارتخانه‌ها را، متناسب با سیاست‌ها و احکام این برنامه و تجربه سایر کشورها، جهت برطرف کردن اثربخشی ناقص، تعارض‌های دستگاهی و غیر کارآمدی و عدم جامعیت، عدم کفایت، تمرکز امور، موازی‌کاری‌ها و همچنین بهره‌گیری همه جانبه از فناوری‌های نوین و روش‌های کارآمد، با هدف نوسازی، متناسب‌سازی، ادغام و تجدید ساختار به صورت یک منظومه منسجم، کارآمد، فراگیر و با کفایت، اثربخش و غیرمتمرکز طراحی نماید و لایحه ذی‌ربط را شش ماه پس از تصویب این قانون به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند، به طوری که امکان اجرای آن از ابتدای سال دوم برنامه چهارم میسر باشد. در این راستا دولت مکلف است، آن دسته از تصدی‌های قابل واگذاری دستگاه‌های دولتی، در امور توسعه و عمران شهر و روستا، با تصویب شورای عالی اداری همراه با منابع مالی ذی‌ربط به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واگذار می‌شود.

مدیریت یکپارچه شهری^۳

هدف مدیریت شهری اطمینان از این امر است که اجزای سیستم به گونه‌ای مدیریت شوند که امکان کارکردهای روزانه یک شهر را فراهم آورند و این امر موجب تسهیل و تشویق همه انواع فعالیت‌های اقتصادی شده و ساکنان را به برآوردن نیازهای اولیه خود در مسکن، دسترسی به تسهیلات و خدمات، و فرصت‌های تولید درآمد قادر می‌سازد. چرچیل^۴ (۱۹۸۵) با ایده یک پیچیدگی رو به افزایش موافق است: "واژه مدیریت شهر به سوی یک معنی غنی‌تر و جدیدتر پیش رفته است.

بخش خصوصی و منافع شهروندان، در چارچوب سیاستی که در سطوح بالاتر حکومت برای تحقق قابلیت توسعه اقتصادی پایدار تدوین شود (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸، ۷۹).

مدیریت شهری یک سازمان گسترده، متشکل از عناصر و اجزاء رسمی و غیررسمی موثر و ذریب در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهری با هدف اداره، کنترل و هدایت توسعه همه جانبه و پایدار شهر مربوطه است (سعیدی رضوانی، ۱۳۷۳، ۴). صرافی و عبدالمی، (۱۳۸۷، ۱۱۵) معتقد اند: "اگر شهر همچون سازمانی در نظر گرفته شود، لازم است که در راس آن عنصری برای برنامه ریزی آینده و اداره امور کنونی قرار گیرد. این عنصر را می‌توان مدیریت شهر نامید". وی همچنین مدیریت شهری را سازماندهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای ساکنان شهر تعریف می‌کند. و شامل کارکردهای برنامه ریزی، اجرا، نظارت، کنترل و هدایت می‌داند که برای اعمال قدرت باید برآمده از اراده شهروندان و قراردادهای اجتماعی باشد (صرافی و عبدالمی، ۱۳۸۷، ۱۲۱). به بیان دیگر، مدیریت شهری یک نهاد مدیریتی فراگیر و درگیر با موضوعات و پدیده‌های گسترده و متنوع شهرنشینی است که طبیعتاً از شرایط عمومی محیط اجتماعی خود تاثیر می‌پذیرد و خود را با امکانات بالقوه و بالفعل و محدودیت‌های ناشی از آن هماهنگ و منطبق می‌کند (رحمانیان، ۱۳۸۷، ۴۶). نتیجه مطالعات و تحقیقات انجام شده در خصوص مدیریت کلانشهرها موید این نکته است که یک شیوه واحد برای اداره کلانشهرها در سطح جهان وجود ندارد و این امر به عوامل مختلفی از جمله روابط قدرت و سیستم سیاسی کشور، فرهنگ ملی و منطقه ای و ... بستگی دارد. همچنین، با توجه به تعاریف مختلفی که از کلانشهر وجود دارد و هر کشور تعریف خاص خود را دارا می‌باشد، نمی‌توان یک روال واحد برای اداره این بخش از تقسیمات کشوری در تمام کشورها قایل شد.

کنشگران مدیریت شهری در ایران

در حال حاضر در کنار شهرداری‌ها که نقش مهمی در اداره امور شهر دارند، سازمان‌ها، نهادها و شرکت‌های مختلفی همچون آب و فاضلاب، برق، گاز، مخابرات، ثبت احوال، تربیت بدنی، فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهزیستی و غیره به امر برنامه ریزی و ارائه خدمات مشغول هستند. این نوع مدیریت متفرق، سبب دوباره کاری، انجام کارهای موازی، و بعضاً از بین رفتن سرمایه‌های عمومی، ایجاد تشکیلات عریض و طویل دیوانی، ایجاد اصطکاک و برخورد ادارات و ناهماهنگی در انجام وظایف و عدم مسئولیت‌پذیری می‌گردد. به نظر می‌رسد رفع این مشکل در گروی ایجاد مدیریت واحد شهری است (کامیار، ۱۳۸۷، ۷۴). مدیریت شهری در ایران به سه سطح کلان، منطقه ای

گرایش دارند. هر اداره دولتی یا نظام علمی تنها به بخش کوچکی از پیکره بندی شهر نظر دارد. روشن است که برنامه ریزی مسکن، بدون توجه به حمل و نقل عمومی یا ایجاد اشتغال و ابتکارهای زیست محیطی، بدون اقدامات آموزشی نه تنها مشکل را برطرف نمی کند، بلکه آن را شدت می بخشد. در کمتر دولتی، مکانیسمی برای هماهنگی میان ادارات وجود دارد و کمتر دانشگاهی برنامه های عملی برای سیستم های خود دارد (جیما، ۱۳۸۲، ۴۳). درجه هماهنگی میان سطوح حکومتی، نوع برنامه ریزی و موفقیت نسبی آن را تحت تاثیر قرار می دهد. بدین ترتیب که برخی از سطوح حکومتی بسیار منسجم تر از سطوح دیگر عمل می کنند (نیومن و تورنلی، ۱۳۸۶، ۱۵۹). مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه را به صورت مفهومی جامع در رویکرد آن نسبت به شهرها و شهرهای کوچک در نظر می گیرند. در هسته اصلی آن، این جامع نگری مستلزم آن است که مسائل شهری هم زمان به عنوان مسائل سازمانی برای اطمینان از یک پاسخ استراتژیک و عملیاتی پایدار؛ یعنی همان ساختار یکپارچه مدیریت شهری نیز در نظر گرفته شوند (McGill, 1998, 469).

مدل مفهومی تمقیق

مدیریت شهری را از سه منظر می توان مورد توجه قرار داد:

۱. کنشگران مدیریت شهری: شامل الف) تصمیم سازان یا برنامه ریزان شهری، ب) تصمیم گیران یا سیاستمداران شهری، ج) مدیران اجرایی شهر، د) ذینفعان شهری که مشخصاً شامل مردم و بخش خصوصی است.
 ۲. لایه های مدیریت شهری: شامل الف) سیاستگذاری، ب) سازماندهی و برنامه ریزی، ج) لایه اجرایی.
 ۳. ابزارهای مدیریت شهری: شامل الف) منابع انسانی، ب) سازمان و تشکیلات، ج) منابع مالی، د) قوانین و مقررات.
- برای بررسی موضوع پژوهش حاضر، اجزاء، لایه ها و ابزارهای مدیریت شهری مورد توجه قرار می گیرد مدل مفهومی پژوهش حاضر، در غالب نمودار ۱ تدوین می گردد.

روش شناسی تمقیق

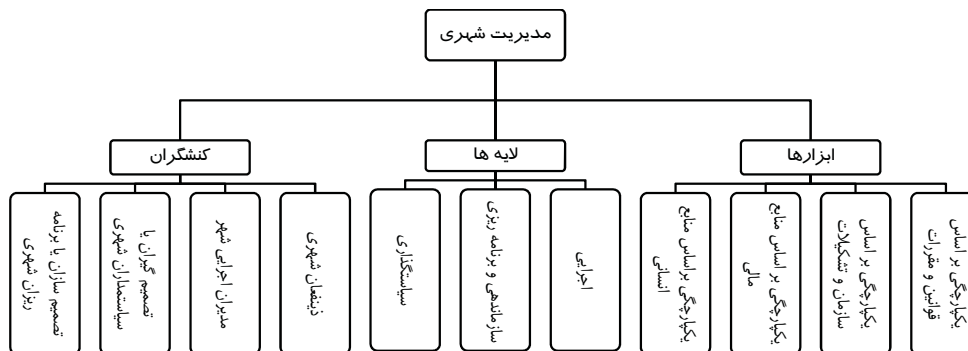
در تحقیق کنونی از رویکرد آمیخته^۵ که تلفیقی از دو روش کیفی و کمی است استفاده شده است. به این صورت که از مطالعات و مصاحبه های اکتشافی برای تدوین مبانی نظری تحقیق استفاده گردیده است. لذا از نظر هدف پژوهش، توصیفی-تحلیلی است. چرا که با هدف شناسایی کنشگران اصلی مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران انجام گردیده است. از نظر عمق مطالعه، کاربردی- توسعه ای است و از دستاوردهای

این واژه دیگر تنها به معنای سیستم هایی برای کنترل نیست، بلکه مجموعه ای از ارتباطات رفتاری است، فرایندی که از طریق آن فعالیت های بیشمار ساکنان با یکدیگر و با حکومت شهر تعامل دارند". واضح است مداخله تک بعدی با یک الگوی تفکر پیچیده تر و دقیق تر در مواجهه با توسعه شهری جایگزین شده است. که مدیریت شهری کجا شروع می شود و کجا خاتمه می یابد؟ (McGill, 1998, 464)

همان طور که دانش مدیریت حول پنج وظیفه اصلی مدیریتی یعنی برنامه ریزی، سازماندهی، نیروی انسانی، رهبری و کنترل سازمان یافته است، این امر در مدیریت شهری نیز باید اجرا شود. رویکرد سیستمی یک تکنیک پذیرفته شده در مدیریت است، و مدیران را قادر می سازد تا متغیرهای بحرانی و محدودیت ها و تعامل خود با یکدیگر را در هر سطح سیستم، یعنی سازمان، واحد و بخش مدیر درک کنند. چنین رویکردی مدیران را قادر می سازد تا همواره بدانند که هیچ عنصر، پدیده یا مشکل واحد و مجزا را نباید بدون لحاظ کردن پیامدهای تعامل آن عنصر با دیگر اجزا و عناصر مورد بحث قرار داد. با پذیرش رویکرد سیستمی، تمام پنج وظیفه مدیریتی می توانند در سطوح سیستمی مختلف یکپارچه شوند، در حالی که یک سازمان شهری را با محیط خود و با بخش شهری به عنوان یک کل برای دستیابی به ماموریت ها و اهداف پیوند می دهند.

وظیفه مدیران شهری تبدیل دروندادهای خارجی (پول، افراد، مهارت ها) به بروندادها (خدمات شهری، سود، رضایت، یکپارچه سازی اهداف ذینفعان مختلف در سازمان شهری) به شیوه ای موثر و کارآمد می باشد. از آنجا که عملیات شهری دربرگیرنده تعداد زیادی از عناصر با هم مرتبط در هر سطح است، رویکرد سیستمی در مدیریت شهری نیز برای هماهنگی تلاش ها در هر سطح قابل کاربرد است. در نتیجه اهداف فردی و سازمانی برای دستیابی اجتماعی در جهت ارتقای خدمات شهری و ارتقای کیفیت زندگی برای همه افراد معنا می یابد (Chakrabarty, 2001, 333). مدیریت شهری یکپارچه و هماهنگ به مرکزیت شهرداری و نهادهای ذی ربط (اعم از دولتی و عمومی) تحت نظارت و سیاستگذاری محلی شورای شهر، الگوی عمومی مورد نظر در تدوین وظایف شهرداری ها است. بدون این وحدت و هماهنگی بین سازمانی، کارایی و اثربخشی مجموعه اقدامات و منابع صرف شده برای اداره امور شهر و توسعه آن به شدت مورد سؤال و تشکیک است. در همین چارچوب، جامعیت فضایی و عملکردی شهرداری و مدیریت شهری در هدایت و کنترل تمام فضای شهر و همه ابعاد حیات شهری ضرورتی اصولی است (کازمیان و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۳، ۱۶).

به نظر می رسد در بسیاری از فضاها شهری، بخش های دولتی و خصوصی به جای همکاری در حل مشکلات، به عملکرد جدا از هم

نمودار ۱. کنشگران، لایه ها و ابزارهای مدیریت شهری

گردید که از این تعداد، ۶۴ پرسشنامه برگشت داده شد. به منظور تحلیل داده های حاصل از پرسشنامه تحقیق از نرم افزار SPSS استفاده گردیده است. در پرسشنامه تحقیق حاضر، نقش کنشگران مدیریت شهری، به استناد قوانین و مقررات موجود، در فعالیت های انجام گرفته در شهر مورد سؤال قرار گرفت. در این پرسشنامه، نظر پرسش شوندهگان در مورد نهادهای ذی صلاح برای پیاده سازی مدیریت یکپارچه در کلانشهر تهران، مورد سؤال واقع شده است که پاسخ های ارائه شده به نوعی در بخش پیشنهادها نیز، مورد استفاده قرار می گیرند. در انتهای پرسشنامه از شرکت کنندگان خواسته شد تا ابزارهای مدیریت شهری را از دیدگاه خود ارزش گذاری نمایند. از طریق یافته های به دست آمده از این پرسشنامه در بخش های بعد به سوالات تحقیق پاسخ داده می شود.

۱.۱. تحلیل نقش کنشگران و ابزارهای مدیریت شهری بر یکپارچگی مدیریت کلانشهر تهران

تجزیه و تحلیل توصیفی داده ها

در تحلیل توصیفی، عمل تعمیم به افراد گروه خاصی که مورد مشاهده قرار گرفته اند، محدود می شود و در مورد افرادی که خارج از این گروه قرار می گیرند، هیچ نتیجه ای گرفته نمی شود و بین افراد این گروه و کسانی که در خارج از آن هستند، هیچگونه شباهتی فرض نمی شود. داده های به دست آمده یک گروه فقط همان گروه را توصیف می کنند. در تحلیل، محقق داده های جمعیت شناختی جمع آوری شده از نمونه آماری را با استفاده از ابزارهای تحلیل توصیفی مناسب بررسی کرده است. ویژگی های جمعیت شناختی مورد توجه در این پژوهش عبارت است از سطح تحصیلات، سمت سازمانی، و سازمانی که فرد در آن به خدمت مشغول است. اطلاعات به دست آمده در مورد ویژگی های جمعیت شناسی افراد به شرح ذیل است:

نظری جهت حل مسائل شهری استفاده می شود. در این تحقیق، پس از انجام موردکاوی و مشخص نمودن کنشگران اصلی مدیریت شهری در شهر تهران پرسشنامه متناسب طراحی گردید. روش نمونه برداری در این تحقیق نیز روش قضاوتی است. "نمونه برداری قضاوتی، مستلزم انتخاب آزمودنی هایی است که بهترین شرایط را برای ارائه اطلاعات مورد نیاز دارند. این طرح زمانی به کار می رود که طبقه ی محدودی از افراد، اطلاعات مورد نظر را دارند. اگرچه نمونه برداری قضاوتی ممکن است تعمیم پذیری یافته ها را به واسطه ی این واقعیت که ما گروه نمونه را از میان متخصصانی انتخاب می کنیم که در دسترس ما می باشند، محدود کند، اما تنها روش نمونه برداری است که ما می توانیم در مورد افراد دارنده اطلاعات مورد نظرمان استفاده کنیم" (سکاران، ۱۳۸۸، ۳۱۰).

با استفاده از اطلاعات به دست آمده از مصاحبه با خبرگان و مطلعین رشته (که ۵ نفر به صورت قضاوتی انتخاب گردیدند که این تعداد بر اساس روش دلفی که می بایست حداقل ۵ نفر باشد مورد مصاحبه قرار گرفتند) و منابع اطلاعاتی ثانویه به گردآوری اطلاعات برای تدوین مدل مفهومی تحقیق پرداخته و سپس از پرسشنامه برای آزمون فرضیات استفاده گردیده است. در این تحقیق، از دو گروه برای تکمیل پرسشنامه استفاده گردید. گروه اول مدیران شهری که موضوع مستقیماً به آنها مربوط می شود. گروه دوم، متخصصین مدیریت شهری، که شامل اساتید دانشگاه و مدیران ارشد ساختار مدیریت شهری تهران (شورای شهر، شهرداری) می باشد. همچنین تعدادی از مدیران نهادهای دولتی شامل عناصر دولت مرکزی در سطوح ملی (شامل شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت کشور و استانداری، سازمان برنامه و بودجه) نیز برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شدند. پس از تأیید پرسشنامه توسط دو نفر از اساتید و خبرگان این رشته، بیش از ۱۰۰ پرسشنامه به روش پیش گفته توزیع

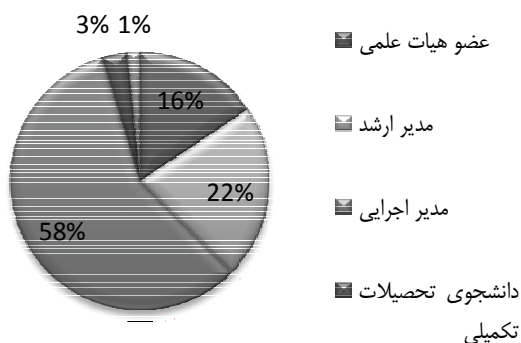
۱/۶ کل مجموع پاسخ دهندگان در مورد سازمان محل خدمت خود اطلاعاتی ارائه نداده است.

پاسخ به سوال اصلی ۱. کنشگران اصلی مدیریت و اداره امور شهر

سوال نخست تحقیق حاضر به بررسی کنشگران اصلی مدیریت و اداره امور شهر می پردازد. در این بخش و در قالب ۶ پرسش، از شرکت کنندگان خواسته شد تا نهادهای مرتبط با اداره امور کلانشهر تهران را در زمینه های سیاستگذاری، نظارت و کنترل، برنامه ریزی، ضوابط و مقررات شهری و اجرایی از دیدگاه خود مشخص سازند. این پرسش ها در پی مشخص نمودن سهم قانونی هریک از کنشگران شهری در فعالیت مرتبط با مدیریت شهر است. یافته های حاصل از پرسشنامه تحقیق کنونی در جدول ۲ نشان داده شده است:

همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می شود، شورای شهر با ۱۷/۲

در تحقیق حاضر ۲۹/۷ از شرکت کنندگان دارای مدارک کارشناسی، ۴۸/۴ دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و ۲۰/۳ دارای تحصیلات دکتری هستند. در عین حال ۱/۶ درصد از کل مجموع پاسخ دهندگان در مورد مدرک تحصیلی خود اطلاعاتی ارائه نداده است. (جدول ۱) این اطلاعات نشان دهنده آن است که پاسخ دهندگان پرسشنامه تحقیق کنونی از سطح تحصیلات بالایی برخوردار هستند. همچنین ۱۵/۶ از شرکت کنندگان تحقیق حاضر عضو هیات علمی، ۲۱/۹ مدیر ارشد، ۵۷/۸ مدیر اجرایی و ۳/۱ دانشجوی تحصیلات تکمیلی هستند. در ضمن ۱/۶ کل مجموع پاسخ دهندگان در مورد سمت سازمانی خود اطلاعاتی ارائه نداده است. (نمودار ۲) نهایتاً توزیع آماری سازمان محل خدمت شرکت کنندگان به ترتیبی است که ۱۸/۸ از شرکت کنندگان تحقیق حاضر در دانشگاه، ۱۰/۹ در شورای شهر، ۴۰/۶ در شهرداری یا سازمان های تابعه، ۲۶/۶ در نهادهای دولتی یا حکومتی و ۱/۶ نیز در بخش خصوصی فعالیت می کنند. در ضمن

نمودار ۲. نمودار توزیع فراوانی سمت سازمانی پاسخ دهندگان.

جدول ۱. توزیع فراوانی میزان تحصیلات بر حسب سازمان محل خدمت

مجموع	میزان تحصیلات			سازمان محل خدمت
	دکتری	کارشناسی ارشد	کارشناسی	
۱۲	۹	۳	۰	دانشگاه
۷	۱	۰	۹	شورای شهر
۲۶	۲	۱۳	۱۱	شهرداری یا سازمان های تابعه
۱۷	۱	۱۴	۲	نهادهای دولتی یا حکومتی
۱	۰	۱	۰	بخش خصوصی
۶۳	۱۳	۳۱	۱۹	مجموع

جدول ۲. فراوانی کنشگران اصلی در عرصه‌های مختلف مدیریت شهری از دیدگاه پاسخ‌کنندگان

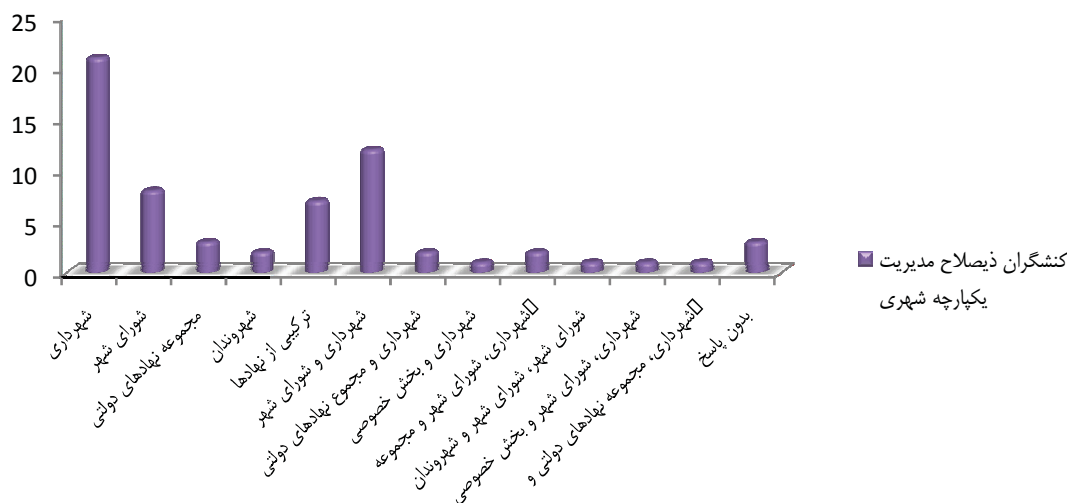
کنشگر (ان) اصلی در این عرصه	فراوانی عرصه سیاستگذاری	درصد فراوانی عرصه سیاستگذاری	کنترل شهری	فراوانی عرصه نظارت و کنترل شهری	درصد فراوانی عرصه نظارت و کنترل شهری	فراوانی عرصه برنامه ریزی شهری	درصد فراوانی عرصه برنامه ریزی شهری	مقررات شهری و مقررات ضوابط و مقررات شهری	فراوانی عرصه ضوابط و مقررات شهری	درصد فراوانی عرصه ضوابط و مقررات شهری	فراوانی عرصه اجرایی شهری	درصد فراوانی عرصه اجرایی شهری	فراوانی کنشگران ذی صلاح مدیریت یکپارچه	درصد فراوانی کنشگران ذی صلاح مدیریت یکپارچه
شهرداری	۵	۷/۸	۱۳	۲۰/۳	۱۲	۱۸/۸	۹	۱۴/۱	۲۳	۳۵/۹	۲۱	۳۲/۸		
شورای شهر	۱۱	۱۷/۲	۸	۱۲/۵	۱۰	۱۵/۶	۸	۱۲/۵	-	-	-	۸	۱۲/۵	
مجموعه نهادهای دولتی	۱۱	۱۷/۲	۴	۶/۲	۶	۹/۴	۱۱	۱۷/۲	-	-	-	۳	۴/۷	
شهروندان	۲	۳/۱	۵	۷/۸	۲	۳/۱	۲	۳/۱	۳	۴/۷	۲	۳/۱		
بخش خصوصی	-	-	-	-	۱	۱/۶	۱	۱/۶	۱	۱/۶	۱	۱/۶	-	
نهادهای غیررسمی (شامل صاحبان سرمایه و قدرت)	۱	۱/۶	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ترکیبی از نهادها	۸	۱۲/۵	۹	۱۴/۱	۳	۴/۷	۵	۷/۸	۸	۱۲/۵	۷	۱۰/۹		
شهرداری و شورای شهر	۲	۳/۱	۳	۴/۷	۵	۷/۸	۶	۹/۴	۱	۱/۶	۱۲	۱۸/۸		
شهرداری و مجموع نهادهای دولتی	۱	۱/۶	۳	۴/۷	۶	۹/۴	۳	۴/۷	۴	۶/۲	۲	۳/۱		
شهرداری و شهروندان	۱	۱/۶	۱	۱/۶	۱	۱/۶	۲	۳/۱	۲	۳/۱	۲	۳/۱		
شهرداری و بخش خصوصی	-	-	-	-	-	-	۱	۱/۶	۱	۱/۶	۶	۹/۴	۱/۶	
شورای شهر و مجموعه نهادهای دولتی	۹	۱۴/۱	۱	۱/۶	۲	۳/۱	۴	۶/۲	-	-	-	-	-	
شورای شهر و شهروندان	۲	۳/۱	۴	۶/۲	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	
شورای شهر و بخش خصوصی	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
شهروندان و نهادهای غیررسمی (شامل صاحبان سرمایه و قدرت)	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
مجموعه نهادهای دولتی و بخش خصوصی	-	-	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	
شهرداری، شورای شهر و مجموعه نهادهای دولتی	۵	۷/۸	۲	۳/۱	۶	۹/۴	۵	۷/۸	۴	۶/۲	۲	۳/۱		
شهرداری، شورای شهر و شهروندان	-	-	۳	۴/۷	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	۱/۶	
شهرداری، شورای شهر و بخش خصوصی	-	-	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	۱/۶	
شهرداری، مجموعه نهادهای دولتی و شهروندان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	۱/۶	
شهرداری، مجموعه نهادهای دولتی و بخش خصوصی	-	-	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	
شهرداری، بخش خصوصی و نهادهای غیررسمی (شامل صاحبان سرمایه و قدرت)	-	-	-	-	-	-	-	-	۲	۳/۱	-	-	-	
شورای شهر، مجموعه نهادهای دولتی و نهادهای غیررسمی (شامل صاحبان سرمایه و قدرت)	-	-	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	
شورای شهر، مجموعه نهادهای دولتی و شهروندان	۱	۱/۶	۳	۴/۷	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	
شورای شهر، مجموعه نهادهای دولتی و بخش خصوصی	-	-	-	-	-	-	۱	۱/۶	۷	۱۰/۹	-	-	-	
مجموعه نهادهای دولتی، شهروندان و بخش خصوصی	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
شورای شهر، مجموعه نهادهای دولتی و نهادهای غیررسمی (شامل صاحبان سرمایه و قدرت)	-	-	-	-	-	-	۱	۱/۶	-	-	-	-	-	
مجموع	۶۱	۹۵/۳	۶۱	۹۵/۳	۶۰	۹۳/۸	۶۰	۹۳/۸	۶۱	۹۵/۳	۶۱	۹۵/۳		
بدون پاسخ	۳	۴/۷	۳	۴/۷	۴	۶/۲	۴	۶/۲	۳	۴/۷	۳	۴/۷		
جمع کل	۶۴	۱۰۰/۰	۶۴	۱۰۰/۰	۶۴	۱۰۰/۰	۶۴	۱۰۰/۰	۶۴	۱۰۰/۰	۶۴	۱۰۰/۰		

ادامه با توجه به یافته های تحقیق می توان اظهار کرد که ۱۷/۲ درصد از شرکت کنندگان بر این باور هستند که مجموعه نهادهای دولتی از بیشترین حق قانونی برای تعیین ضوابط و مقررات شهری برخوردار هستند که این امر از متمرکز بودن سیستم سیاسی کشور و نظام روابط قدرت ناشی از آن نتیجه می شود. پس از مجموعه نهادهای دولتی، شهرداری با میانگین ۱۴/۱ درصد از بیشترین توجه برخوردار است. شرکت کنندگان اولویت بعدی خود را شورای شهر تهران (میانگین ۱۲/۵ درصد) اعلام داشته اند.

در زمینه فعالیت های اجرایی مدیریت شهری تهران، بیشتر پاسخگویان بر این باور هستند که شهرداری با میانگین ۳۵/۹ درصد فراوانی، از بیشترین سهم در فعالیت های اجرایی مدیریت شهری برخوردار است. این امر نشان دهنده اهمیت شهرداری تهران و واحدهای تابعه در زمینه اجرایی مدیریت شهری کلانشهر تهران است و جایگاه آن را در مرحله اجرایی نشان می دهد. در نهایت از یافته های جدول فوق این گونه برمی آید که شهرداری با میانگین ۳۲/۸ درصد فراوانی، از دیدگاه شرکت کنندگان در تحقیق حاضر از بیشترین صلاحیت برای مدیریت یکپارچه کلانشهر تهران برخوردار است. پس از آن گزینه ترکیبی شهرداری و شورای شهر با میانگین ۱۸/۸ درصد فراوانی از بیشترین میزان صلاحیت برای مدیریت یکپارچه برخوردار است. از دیدگاه پاسخ دهندگان به سوالات تحقیق کنونی شورای شهر (با میانگین ۱۲/۵ درصد) در رتبه بعدی برای مدیریت یکپارچه شهر قرار دارد. (نمودار ۳) هرچند در حال حاضر، شهرداری تهران نقش مدیر شهر را نداشته و بیشتر فعالیت هایش جنبه خدماتی دارد. از طرف دیگر، با وجود اذعان به ارجحیت شهرداری برای مدیریت کلانشهر تهران، در

درصد و مجموعه نهادهای دولتی با ۱۷/۲ درصد از نظر شرکت کنندگان بیشترین نقش را در سیاستگذاری امور شهری ایفا می نمایند. پس از آن ترکیب شورای شهر و مجموعه نهادهای دولتی با ۱۴/۱ درصد بیشترین اهمیت را دارند. به علاوه همانگونه که در جدول ۲ قابل مشاهده است، پاسخگویان از مجموعه نهادهای دولتی، نهادهای دولتی را در عرصه سیاستگذاری شهری، از لحاظ قوانین و مقررات موجود صاحب حق و سهم بیشتر می دانند. اما پاسخگویان از شهرداری، شورای شهر و شهرداری را دارای سهم بیشتری در این زمینه می دانند. به همین ترتیب، در زمینه دیگر فعالیت ها نیز می توان با ترسیم جدول تقاطعی و نمودارهای مربوط، مقایسه ای میان نوع پاسخ ها و ارتباط آن با سازمان محل خدمت، میزان تحصیلات و رتبه سازمانی انجام داد. همچنین از دیدگاه شرکت کنندگان در تحقیق حاضر شهرداری ۲۰/۳ درصد، ترکیبی از نهادها ۱۴/۱ درصد و شورای شهر ۱۲/۵ درصد بیشترین نقش را در زمینه نظارت و کنترل امور شهری دارند. بعد از این موارد شهروندان ۷/۸ درصد قرار دارند. در حالی که شهروندان به عنوان یکی از اصلی ترین اجزای این سیستم می باید در رتبه بالاتری قرار بگیرد، اما متأسفانه در حال حاضر و وضعیت موجود قوانین و مقررات مدیریت شهری، نقش شهروندان و میزان مشارکت آنان کم رنگ و بی تاثیر است.

شرکت کنندگان در تحقیق کنونی بر این باور هستند که شهرداری با درصد فراوانی ۱۸/۸ بیشترین اهمیت را در مرحله برنامه ریزی برای امور شهری دارد. شرکت کنندگان در تحقیق کنونی بر این باور هستند که پس از شهرداری، شورای شهر با درصد فراوانی ۱۵/۶ از بیشترین اولویت در زمینه فعالیت برنامه ریزی امور شهری برخوردار است. در

نمودار ۳. کنشگران ذی صلاح مدیریت کلانشهر تهران

نهایتاً یافته ها نشان می دهد که بر اساس آزمون کروسکال والیس، در زمینه حوزه های برنامه ریزی و اجرایی، اختلاف معناداری بین شرکت کنندگان بر مبنای جایگاه و پست سازمانی وجود دارد. این بدان معناست که بین گروه های شرکت کننده در پست های متفاوت سازمانی در زمینه این که چه سازمان ها یا نهادهایی باید امور برنامه ریزی و اجرایی شهر تهران را انجام دهند، اختلاف وجود دارد.

پاسخ به سوال اصلی ۲. ابزارهای موثر در مدیریت

شهری

در بخش دوم پرسشنامه تحقیق حاضر از شرکت کنندگان خواسته شد تا بین ابزارهای مدیریت شهری شامل سازمان و تشکیلات، قوانین و مقررات، منابع مالی و منابع انسانی امتیازبندی انجام دهند و به ترتیب اهمیت نمره ای از ۱ تا ۴ به آنها اختصاص دهند. عدد ۱ نشان دهنده اهمیت کمتر و عدد ۴ نشان دهنده بیشترین اهمیت در مدیریت شهری است. یافته های حاصل از این بخش در جدول ۴ مشاهده می شود. بر اساس یافته ها می توان نتیجه گرفت بر اساس دیدگاه شرکت کنندگان در تحقیق حاضر، در بین ابزارهای موجود برای مدیریت شهری، قوانین و مقررات (میانگین ۳/۵۲) از بیشترین اهمیت برخوردار هستند. پس از این ابزار، سازمان و تشکیلات (میانگین ۲/۸۵) از اهمیت زیادی برخوردار است. اولویت سوم ابزارهای مدیریت شهری از نظر شرکت کنندگان در تحقیق حاضر منابع انسانی (میانگین ۱/۸۳) است. در نهایت منابع مالی را می توان به عنوان چهارمین اولویت ابزارهای مدیریت شهری از دیدگاه شرکت کنندگان در تحقیق کنونی مطرح نمود. نتایج به دست آمده، پیش بینی ها را در مورد اهمیت قوانین و مقررات به عنوان

زمینه فعالیت های مرتبط با اداره شهر، حقوق زیادی برای شهرداری در نظر گرفته نشده است و نتایج جداول پیشین نیز گویای این مطلب است که با وجود صلاحیت شهرداری برای مدیریت کلانشهر تهران، نقش چندانی در سیاستگذاری و تدوین ضوابط و مقررات ندارد. و این امر خود به عدم یکپارچگی مدیریت شهر دامن می زند.

مقایسه نظر پاسخگویان در انتخاب نهادهای تاثیرگذار بر مدیریت شهری تهران از طریق آزمون کروسکال والیس

برای مقایسه نظرات شرکت کنندگان از نظر سه متغیر سازمان، سطح تحصیلات و جایگاه سازمانی از آزمون کروسکال والیس^۶ استفاده شد. یافته های آزمون کروسکال والیس در جدول ۳ نشان داده شده است: این یافته ها نشان می دهد که بر اساس آزمون کروسکال والیس در زمینه حوزه های اجرایی و کنشگران ذی صلاح، اختلاف معناداری بین شرکت کنندگان بر مبنای نوع سازمان وجود دارد. این بدان معناست که بین گروه های شرکت کننده از سازمان های مختلف در زمینه این که چه سازمان ها یا نهادهایی به لحاظ قوانین و مقررات موجود، باید مسئول امور اجرایی باشند و اینکه چه کنشگرانی برای مدیریت یکپارچه شهر تهران ذی صلاح هستند، اختلاف وجود دارد. همچنین بر اساس آزمون کروسکال والیس در زمینه حوزه های سیاستگذاری و ضوابط و مقررات شهری اختلاف معناداری بین شرکت کنندگان بر مبنای سطح تحصیلات وجود دارد. این بدان معناست که بین گروه های شرکت کننده از سطوح تحصیلاتی متفاوت در زمینه اینکه چه سازمان ها یا نهادهایی باید امور سیاستگذاری و تعیین ضوابط و مقررات شهری را انجام دهند، اختلاف وجود دارد.

جدول ۳. مقایسه نظر پاسخگویان در انتخاب نهادهای تاثیرگذار بر مدیریت شهری تهران از طریق آزمون کروسکال والیس.

کنشگران	اجرائی	ضوابط و مقررات شهری	برنامه ریزی	نظارت و کنترل	سیاستگذاری	
۹/۵۰۰	۱۲/۴۶۷	۵/۴۹۳	۸/۱۷۹	۲/۷۶۱	۲/۹۹۰	کای دو
۴	۴	۴	۴	۴	۴	متغیر گروه بندی: سازمان درجه آزادی
۰/۰۵۰	۰/۰۱۴	۰/۲۴۰	۰/۰۸۵	۰/۵۹۹	۰/۵۶۰	Sig.
۱/۸۳۰	۴/۵۲۵	۷/۶۷۰	۰/۶۷۴	۰/۱۶۰	۵/۱۸۳	کای دو
۲	۲	۲	۲	۲	۲	متغیر گروه بندی: سطح تحصیلات درجه آزادی
۰/۶۶۰	۰/۱۰۴	۰/۰۲۲	۰/۷۱۴	۰/۹۲۳	۰/۰۷۵	Sig.
۴/۴۲۴	۱۳/۹۶۹	۵/۶۵۰	۸/۱۱۶	۶/۷۱۵	۴/۱۱۰	کای دو
۳	۳	۳	۳	۳	۳	متغیر گروه بندی: جایگاه و پست سازمان درجه آزادی
۰/۲۱۹	۰/۰۰۳	۰/۱۳۰	۰/۰۴۴	۰/۰۸۲	۰/۲۵۰	Sig.

جدول ۴. امتیازبندی ابزارهای موثر در مدیریت شهری از دیدگاه شرکت کنندگان تحقیق حاضر

منابع انسانی	منابع مالی	قوانین و مقررات	سازمان و تشکیلات	نمره
۲۶	۲۵	۱	۹	۱
۲۲	۲۵	۴	۹	۲
۱۰	۹	۱۸	۲۵	۳
۳	۲	۳۸	۱۸	۴
۳	۳	۳	۳	بدون پاسخ
۶۴	۶۴	۶۴	۶۴	جمع کل
۱۸۳	۱۸۰	۳۵۲	۲۸۵	میانگین

مهمترین ابزار اجرایی مدیریت شهری مورد تأیید قرار می دهد. راه به جایی نخواهد برد.

نتیجه گیری

همانگونه که در ابتدای مقاله مطرح شد، مساله موردنظر این پژوهش در قالب پاسخ به دو سؤال اصلی مورد بررسی قرار گرفت که عبارتند از: سؤال اصلی ۱. کنشگران اصلی مدیریت و اداره امور شهر کدام هستند؟ سؤال اصلی ۲. کدام یک از ابزارهای مدیریت شهری (سازمان و تشکیلات، قوانین و مقررات، منابع مالی، منابع انسانی)، در یکپارچگی مدیریت شهر موثرتر هستند؟ در این راستا و با هدف یافتن پاسخ سئوالات فوق، از طریق روش تحقیق معرفی شده، نسبت به گردآوری داده اقدام گردید که با توجه به یافته ها، موثرترین نهادها و کنشگران در عرصه های مختلف مدیریت

مقایسه نظر پاسخگویان در انتخاب ابزارهای موثر برای مدیریت شهری تهران از طریق آزمون کروسکال والیس

برای مقایسه نظرات شرکت کنندگان در زمینه ابزارهای موثر از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. یافته های این آزمون بر مبنای معیارهای سه گانه سازمان، سطح تحصیلات و جایگاه سازمانی در جدول ۵ نشان داده شده است: در مجموع چنین می توان اظهار نمود که سازمانی که پاسخگویان در آن مشغول به کار هستند، تحصیلات و سطح سازمانی، تأثیر بر نوع اولویت بندی ابزارهای مورد عمل مدیریت شهری ندارد ($sig > 0.05$). پژوهش حاضر نیز در پی تأیید همین امر بوده که تا زمانی که مدیریت شهری از لحاظ ساختاری و قوانین و ضوابط مورد عمل اصلاح نشود،

جدول ۵. آماره های آزمون کروسکال والیس در انتخاب ابزارهای مدیریت شهری

منابع انسانی	منابع مالی	قوانین و مقررات	سازمان و تشکیلات	کای دو	متغیر گروه بندی: سازمان
۳/۲۴۶	۱/۲۵۲	۶/۳۵۵	۲/۲۴۰	کای دو	متغیر گروه بندی: سازمان
۴	۴	۴	۴	درجه آزادی	
۰/۵۱۸	۰/۸۷۰	۰/۱۷۴	۰/۶۹۲	Sig.	
۳/۲۳۳	۳/۷۴۸	۲/۷۹۹	۵/۰۱۶	کای دو	متغیر گروه بندی: سطح تحصیلات
۲	۲	۲	۲	درجه آزادی	
۰/۱۹۹	۰/۱۵۴	۰/۲۴۷	۰/۰۸۱	Sig.	
۰/۴۱۳	۳/۱۸۲	۳/۱۲۹	۲/۰۶۰	کای دو	متغیر گروه بندی: جایگاه و پست سازمانی
۳	۳	۳	۳	درجه آزادی	
۰/۹۳۸	۰/۳۶۴	۰/۳۷۲	۰/۵۶۰	Sig.	

پی‌نوشت‌ها

1. Nelson Wikstrom.
2. Pagano.
3. Integrated Urban Management.
4. Churchill.
5. Mixed Method.

۶. آزمون کروسکال والیس متناظر غیر پارامتری آزمون F است و همچون آزمون F، موقعی به کار برده می‌شود که تعداد گروه‌ها بیش از ۲ باشد. مقیاس اندازه‌گیری در کروسکال والیس حداقل باید ترتیبی باشد. فرضیات در این آزمون بدون جهت است یعنی فقط تفاوت را نشان می‌دهد و جهت بزرگتر یا کوچکتر بودن گروه‌ها را از نظر میانگین‌ها نشان نمی‌دهد. کارایی این آزمون ۹۵ درصد آزمون F است. در واقع اگر در آزمون یومان ویتنی سطح سنجش متغیر وابسته ترتیبی و سطح سنجش متغیر مستقل اسمی دو وجهی بود، در آزمون کروسکال والیس متغیر مستقل سه وجهی یا بیشتر است.

فهرست منابع

۱. آذر، عادل و مؤمنی، منصور (۱۳۸۱)، "آمار و کاربرد آن در مدیریت (جلد اول)"، انتشارات سمت، تهران.
۲. برک پور، ناصر و ایرج اسدی (۱۳۸۸)، "مدیریت و حکمروایی شهری"، معاونت پژوهشی دانشگاه هنر، تهران.
۳. چیمبا، شایبر (۱۳۸۲)، "مدیریت شهر: خط‌مشی‌ها و نوآوری‌ها در کشورهای در حال توسعه"، ترجمه دکتر پرویز زاهدی، چاپ دوم، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران.
۴. رحمانیان، مجید (۱۳۸۷)، "بررسی وضعیت عوامل فرهنگی موثر بر مدیریت توسعه پایدار شهر تهران"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران.
۵. سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹)، "مدیریت شهری"، کتاب سبز شهرداری، جلد ۱۱، انتشارات سازمان شهرداری‌های تهران.
۶. سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۷۳)، "بهبود مدیریت شهری"، گزارش دبیر اجرایی کمیسیون سکونت‌گاه‌های انسانی سازمان ملل متحد در نشست نایروبی ۱۹۹۳، وزارت کشور.
۷. سکاران، اوما (۱۳۸۸)، "روش‌های تحقیق در مدیریت"، ترجمه: دکتر محمد صائبی و دکتر محمود شیرازی، چاپ ششم، موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت برنامه‌ریزی، تهران.
۸. صرافی، مظفر و مجید عبدالهی (۱۳۸۷)، "تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری"، نشریه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۶۳، صص ۱۱۵-۱۳۴.
۹. غفاری، امیرمحمود و فریده کول‌آبادی (۱۳۸۵)، "تهران کلانشهر بدون آرمان"، مجموعه مقالات دومین سمینار ساخت و ساز در پایتخت، پردیس دانشکده‌های فنی، صص ۵۰۵-۵۱۸.

شهری شامل سیاستگذاری، نظارت و کنترل، برنامه‌ریزی، ضوابط و مقررات شهری و اجرایی مشخص گردید. به این صورت که از نظر پاسخگویان به لحاظ قوانین و مقررات موجود شورای شهر با ۱۷/۲ و مجموعه نهادهای دولتی با ۱۷/۲ از نظر شرکت‌کنندگان بیشترین نقش را در سیاستگذاری امور شهری ایفا می‌نمایند. شهرداری با ۲۰/۳ درصد، بیشترین نقش را در زمینه نظارت و کنترل امور شهری دارد. همچنین شرکت‌کنندگان در تحقیق کنونی بر این باور هستند که شهرداری با درصد فراوانی ۱۸/۸ بیشترین اهمیت را در مرحله برنامه‌ریزی برای امور شهری دارد. از سوی دیگر، بیشترین سهم در زمینه وضع قوانین و ضوابط، متعلق به مجموعه نهادهای دولتی است که این امر از متمرکز بودن سیستم سیاسی کشور و نظام روابط قدرت ناشی از آن نتیجه می‌شود. در زمینه فعالیت‌های اجرایی مدیریت شهری تهران، بیشتر پاسخگویان بر این باور هستند که شهرداری با میانگین ۳۵/۹ درصد فراوانی، از بیشترین سهم در فعالیت‌های اجرایی مدیریت شهری برخوردار است. این امر نشان‌دهنده اهمیت شهرداری تهران و واحدهای تابعه در زمینه اجرایی مدیریت شهری کلانشهر تهران است و جایگاه آن را در مرحله اجرایی نشان می‌دهد.

از یافته‌ها اینگونه برمی‌آید که مدیریت کلانشهر تهران، در عرصه‌های مختلف فعالیت، توسط نهادهای مختلف صورت می‌گیرد که موجب تشتت و موازی‌کاری در این زمینه گردیده، و مشکلات کنونی مدیریت این کلانشهر را موجب گردیده است. به نظر می‌رسد برای بهبود وضعیت فعلی می‌باید فعالیت‌ها و وظایف مدیریت شهر که در حال حاضر بین اجزای مختلف این سیستم به صورت ناهمگون توزیع گردیده و به عدم یکپارچگی و تفرق عملکردی منجر می‌گردد، به صورت هدفمند و با برنامه‌ریزی و سازماندهی موثر، به نهادها تفویض گردد تا از تفرق و چندپارگی در این زمینه‌ها جلوگیری گردد.

از نتایج حاصل در سؤال بعد می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که سازمانی که پاسخگویان در آن مشغول به کار هستند، تحصیلات و سطح سازمانی، تأثیری بر نوع اولویت‌بندی ابزارهای مورد عمل مدیریت شهری ندارد. نتایج حاصله حاکی از این است که فارغ از معیارهای مذکور، از نظر صاحب‌نظران این رشته، ابزارهای اداره امور کلانشهر تهران، به ترتیب اهمیت بر یکپارچگی مدیریت شهری به صورت زیر اولویت‌بندی می‌شوند.

۱. قوانین و مقررات (میانگین ۳/۵۲)
۲. سازمان و تشکیلات (میانگین ۲/۸۵)
۳. منابع انسانی (میانگین ۱/۸۳)
۴. منابع مالی (میانگین ۱/۸)

واگذاری وظایف جدید به شهرداری ها، جلد دوم"، پروژه تحقیقاتی، دفتر برنامه ریزی عمرانی وزارت کشور، تهران.

۱۷. میرعابدینی، زهره (۱۳۸۸)، "امکان سنجی تحقق مدیریت یکپارچه شهری با تاکید بر سطح تصمیم گیری؛ نمونه موردی شهر تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.

۱۸. نیومن، پیتر و اندی تورنلی (۱۳۸۶)، "برنامه ریزی شهری در اروپا، رقابت بین المللی، نظام های ملی و طرح های برنامه ریزی"، ترجمه عارف اقوامی مقدم، آذرخش، تهران.

19. Boulding, Kenneth. (1956). "General Systems Theory: The Skeleton of Science". Management Science, 2, 3, pp. 81-97.

20. Chakrabarty, B.K. (2001), "Urban Management; Concepts, Principles, Techniques and Education", Cities, Vol. 18, No. 5, pp 331-345.

21. McGill, Ronald (1998), "Urban Management in Developing Countries", Cities, Vol. 15, No. 6, pp 463-471.

22. Wood, Curtis (2006), "Scope and Patterns of Metropolitan Governance in Urban America", American Review of Public Administration, Vol. 36, No. 3, pp 337-353.

۱۰. کاظمیان، غلامرضا (۱۳۷۳)، "طراحی سیستم مدیریت شهری مناسب شهرهای ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

۱۱. کاظمیان، غلامرضا و نوید سعیدی رضوانی (۱۳۸۳)، "امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری ها: پیشنهاد و امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری های ایران"، جلد پنجم، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، تهران.

۱۲. کامیار، غلامرضا (۱۳۸۷)، "حقوق شهری و شهرسازی"، چاپ سوم، انتشارات مجد، تهران.

۱۳. کیوی، ریمون و لوک وان کامپنهود (۱۳۸۸)، "روش تحقیق در علوم اجتماعی"، ترجمه: دکتر عبدالحسین نیک گهر، چاپ چهارم، توتیا، تهران.

۱۴. لطیفی، غلامرضا (۱۳۸۴)، "تحلیل مدیریت شهری تهران از سال ۱۳۶۸-۷۶"، پایان نامه دکتری شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران.

۱۵. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری (الف) (۱۳۷۶)، "امکان سنجی واگذاری وظایف جدید به شهرداری ها، جلد اول"، پروژه تحقیقاتی، دفتر برنامه ریزی عمرانی وزارت کشور، تهران.

۱۶. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری (ب) (۱۳۷۶)، "امکان سنجی